

Kils kommun
Box 88
665 23 Kil

2010-02-19
1 (13)
Dnr 99-2009:477

Kvalitetsgranskning av fritidshem i Kils kommun

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av kvalitet i fritidshem under perioden augusti – december 2009. Närmare 80 fritidshem i 17 kommuner granskas. Fyra fritidshem i Kils kommun ingår i granskningen nämligen fritidshemmen i Fageråsskolan, Dalidensskolan, Tolitaskolan och Sanne-rudsskolan.

Bakgrund

Fritidshemmen utgör en stor del av svenska barns vardagsliv. Många barn tillbringar huvuddelen av sin aktiva fria tid under eftermiddagar och lov på fritidshemmen. Vistelsetiderna kan vara långa, särskilt för de yngre barnen. Vistelsen i fritidshemmen är visserligen inte obligatorisk men i praktiken saknar barn och föräldrar möjliga alternativ. Antalet barn i fritidshemmen har tredubblats sedan 1990. Barngruppernas storlek har ökat kraftigt och personaltätheten har minskat. Denna kvalitetsgranskning syftar till att få en bild av barnen i de granskade fritidshemmen erbjuds en god pedagogisk verksamhet och en god omsorg och peka på förtjänster och utvecklingsområden för berörda kommuner och fritidshem.

Granskningsområden

Kvalitetsgranskningen ska ha fokus på kvaliteten i den verksamhet som erbjuds barn i fritidshemmen under morgnar, eftermiddagar och lov. Med detta som utgångspunkt har Skolinspektionen undersökt följande frågeställningar:

1. **Erbjuder fritidshemmen en meningsfull fritid?**
 - Upplever barnen verksamheten som stimulerande och lustfylld?
 - Anpassas verksamheten till barns olika ålder, mognad, kön, intressen och erfarenheter?
2. **Har verksamheten en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt?**
 - Finns det en medveten avsikt med verksamheten?
 - Syftar den till att utveckla barnen emotionellt, socialt, fysiskt och intellektuellt?
3. **Är omsorgen om barnen god?**
 - Finns det förutsättningar att erbjuda barnen en fysiskt god vistelsemiljö som är säker och trygg?
 - Finns det förutsättningar för barnen att skapa nära och positiva relationer till såväl

kamrater som personal?

(För fattningsstöd till granskningens frågeområden – se bilaga)

Tillvägagångssätt

Varje fritidshem har besökts under två dagar. Verksamhetsbesök, intervjuer med barn, föräldrar, personal och ledning har genomförts. Dessutom har personalen och barn i årskurs 4 svarat på enkäter. Skolinspektionen har också intervjuat barn- och utbildningsnämndens ordförande och förvaltningschefen.

Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens rapport "Kvalitet i fritidshem". Resultatet från enkätundersökningen redovisas endast i denna rapport.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen och projektplanen för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Skolinspektionens iakttagelser

Fageråsskolan

Fageråsskolan är en skola med förskoleklass och årskurserna 1-6 samt fritidshem. Skolan ligger i ett landsbygdsområde en mil utanför Kil. I fritidshemmets avdelning för barn i åldern 6-8 år finns 32 barn och två heltidstjänster uppdelade på tre personer. I avdelningen för barn i åldern 9-12 år finns 28 barn och två heltidstjänster. Omkring 25 barn i de yngre åldrarna brukar äta mellanmål tillsammans med tre personal. Bland de äldre barnen äter ungefär 15 barn mellanmål med två personal. Schemaläggningen under morgontimmarna på fritidshemmet görs i samarbete med förskoleklassen, vilket innebär att fritidspedagogerna tjänstgör mestadels under eftermiddagstid i fritidshemmet. Måltiderna äts i skolans gemensamma matsal. Mer än hälften av barnen i avdelningen för de yngre barnen har såväl morgon- som eftermiddagstillsyn och vistas stora delar av loven på fritidshemmet. I avdelningen för de äldre barnen är antalet barn med mycket långa vistelsetider mindre. Fritidshemmet har egna lokaler i skolan men har hela skolan till förfogande. En idrottshall i närheten används också. Mycket av tiden tillbringas utomhus. Gården är varierad med träd, buskage och allehanda lekredskap. Ett skogsområde i skolans närhet används också. Personalen består av tre fritidspedagoger och en barnskötare.

Erbjuder fritidshemmet en meningsfull fritid?

Vad har Skolinspektionen sett?

Vid fritidshemmet på Fageråsskolan erbjuds barnen en planerad verksamhet som är varierad med olika fasta aktiviteter olika veckodagar. En dag är utedag då man ofta ger sig i väg på utflykter i närområdet. På fredagar har barnen fredagsmys där något barn är mysvärd och får välja fika. Barnen ser också på film, som mysvärden tar med sig hemifrån. På avdelningen för de äldre barnen erbjuds hjälp med läsläsning. Dagligen har barnen utöver egen lek möjlighet att spela spel, sy, pyssla, spela, bygga osv. Verksamheten för de äldre barnen 9-12 år bedrivs i "klubben". I intervjuer med barnen anser de att barnen får bestämma mycket i "klubben". Klubbenråd finns där regler, önskemål om vad de vill göra, vad som är bra/mindre bra, materialinköp diskuteras. Barnens önskemål beaktas allteftersom vid olika aktiviteter. I avdelningen för de yngre barnen upplever barnen att de nästan inte får bestämma någonting i förhållande till de äldre barnen. Möjligheterna att dra sig undan för lugn och ro i de ordinarie lokalerna är relativt små och de intervjuade barnen upplever att möjligheterna för detta är större på "klubben". Mycket av verksamheten förläggs utomhus. Föräldrar berättar att det före-

kommer att barn som går hem tidigt eller är lediga vissa dagar tillfrågas att vara med eftersom fritidshemmet erbjuder aktiviteter som barnen vill delta i. Liksom med övriga aktiviteter är personalen noga med att ge en god pedagogisk verksamhet även under loven. Då görs många utflykter, barnen badar, fiskar, bowlar, åker skridskor mm.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Barnen i Fageråsskolans fritidshem har till viss del inflytande över verksamhetens utformning. Barnens inflytande och ansvar ökar i takt med att barnen blir äldre. Barnens delaktighet i verksamhetens utformning behöver dock öka i avdelningen för de yngre barnen. Verksamheten är anpassad till barnens olika åldrar, mognad och intressen. Planerade och spontana aktiviteter ger barnen kunskaper om omvärlden, särskilt vad gäller natur och närmiljö. Även under loven är verksamheten stimulerande och tilltalande.

Har verksamhet en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt?

Vad har Skolinspektionen sett?

Rektorn gör enligt personalens och rektorns egen uppgift spontana besök i fritidshemmet. Fritidshemmets personal har tre timmars planering per vecka varav 1,5 timma i hela arbetslaget och 1,5 tim i varje avdelning för sig. Fritidspedagogerna deltar också i skolkonferensen en förmiddag i veckan. Därutöver finns "påstid" och "ställtid". "Påstid" för APT, föräldramöten, egenutveckling är utlagd 48 timmar per år. Det finns också "ställtid" vilket innebär att fritidshemmets personal är utan barn en halvtimma varje dag för att förbereda verksamheten inför varje fritidseftermiddag. Personalen uppger att de använder Skolverkets Allmänna råd och kommentarer, Kvalitet i fritidshem och läroplanen när de gör sin grovplanering. Rektorn anser att personalen tydligt utgår från de nationella styrdokument. Personalen anser att det är viktigt att beakta både barns individuella behov och gruppens behov, att vara lyhörd och backa upp samt att erbjuda en varierad verksamhet. De tycker att det är en fördel med flera små rum, som gör att barnen kan göra olika saker. Personalen försöker också stimulera barnen att pröva aktiviteter och lekar som de annars inte brukar ägna sig åt. Däremot finns ingen medveten planering vad gäller arbete för att motverka traditionella könsmonster. Personalen säger att eftersom det finns både manlig och kvinnlig personal så faller det sig naturligt. Det är viktigt att vara goda förebilder. Personalen upplever att de har tid att prata och leka med barnen. De anser att de bygger vidare på barnens upptäckter och nyfikenhet. Personalen på "klubben" talar om vikten av att vara "medforskande pedagog". Barn och föräldrar informeras om aktiviteter och annan verksamhetsplanering genom att veckoscheman är tillgängliga och att man får skriftliga planeringar. Föräldrarna anser att det är värdefullt att fritidshemmet har egna utvecklingssamtal där man lyfter andra sidor hos barnet, exempelvis social utveckling och relationer, än vad man gör i skolans utvecklingssamtal.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Fritidshemmets personal planerar och utvärderar verksamheten i förhållande till de nationella målen och kraven. Ledningen är förtrogen med den dagliga verksamheten och tar del i verksamhetens utveckling med tonvikt på hela skolans utveckling. Personalen inventerar barnens intressen och planerar verksamheten utifrån detta samtidigt som man också i viss mån försöker stimulera barnen att prova nya aktiviteter. Barn och föräldrar ges information om aktiviteter och annan verksamhetsplanering. Verksamheten ger barnen utrymme för barnens egen lek. Personalen stimulerar och stödjer barnen i leken och försöker i viss mån utmana deras nyfikenhet och lust att lära. Mot bakgrund av detta bedömer Skolinspektionen att fritidshemmet vid Fageråsskolan huvudsakligen har en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt men att arbetet för att motverka traditionella könsmonster behöver bli mer aktivt och genomtänkt.

Är omsorgen om barnen god?

Vad har Skolinspektionen sett?

Rektorn och personal anser att de förmår hålla en god uppsikt över barnen både inne och utomhus men påpekar att den blir mer begränsad ju större barngruppen är. Personalen arbetar för att hålla ner ljudnivån i samtal med barnen och är mycket utomhus för att dämpa ljudnivån. De upplever att ljudnivån är högst under måltidssituationerna. Samtliga i personalen anser att de kan erbjuda barnen en god omsorg. Föräldraintervjuer och observationer visar att personal är delaktiga i barnens lekar och att de ser varje barn. Observationer visar också att personalens förhållningssätt, framförallt på avdelningen för de äldre barnen, i hög grad är respektfullt och uppmuntrande mot barnen. Också relationerna mellan barnen är enligt observationer och intervjuer mycket goda både vad gäller ansvarstagande och omtanke. Personalen anser att de har förutsättningar för och kompetens att upptäcka och åtgärda kränkningar och konflikter samt att de är uppmärksamma på detta och har en dialog med barnen när konflikter uppstår. Rektorn anser att personalen är lyhörd och snabbt fångar upp när barn mår dåligt. Barnen anger i intervjuerna att om personalen är nära så märker de det, men det är inte alltid så. Då får man hjälp av en kompis som ber de vuxna om hjälp. Framförallt i samlingar tränas barnen att göra sin röst hörd, att lyssna på andra och följa gemensamma regler.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Skolinspektionen bedömer att tillsynen av och säkerheten för barnen är god vid Fageråsskolans fritidshem. Personalen uppmärksammar barnens fysiska och psykiska välbefinnande även om det på grund av lokalernas utseende finns små möjligheter för barnen att dra sig undan för lugn och ro. Personalen har positiva och nära relationer till barnen och hjälper barnen att skapa goda kamratrelationer. På fritidshemmet får barnen möjlighet att träna i att göra sin röst hörd, lyssna på andra, kompromissa och ta ansvar.

Dallidenskolans fritidshem

Dallidensskolan är en skola med förskoleklass och årskurserna 1-6 samt fritidshem. Skolan ligger i ett villaområde i Kil. I fritidshemmets avdelning för barn i förskoleklass och årskurs 1 finns 31 barn och 2,14 heltidstjänster uppdelade på tre personer. I avdelningen för barn i årskurs 2-6 finns 36 barn och 2,125 heltidstjänster uppdelade på tre personer. Schemaläggningen under morgontimmarna på fritidshemmet görs i samarbete med förskoleklassen, vilket innebär att fritidspedagogerna tjänstgör mestadels under eftermiddagstid i fritidshemmet. Omkring 24 barn på respektive avdelning brukar äta mellanmål tillsammans med två till tre personal. Måltiderna äts i skolans gemensamma matsal. Mindre än hälften av barnen har såväl morgon- som eftermiddagsomsorg och vistas inte så stora delar av loven på fritidshemmet. Avdelningen för de yngre barnen har lokaler i skolan som delas med förskoleklassen. Avdelningen för de äldre barnen har från och med höstterminen flyttats över till lokaler i skolan och har betydligt mindre lokaler än tidigare. Avdelningen har också tillgång till delar av skolans lokaler, såsom slöjdsal, gympsal och mediatek men har ännu inte hittat formerna för hur dessa kan användas. Mycket av tiden tillbringas utomhus. Gården är varierad med träd, fotbollsplaner och lekredskap. Personalen består av två fritidspedagoger, en förskollärare och två barnskötare.

Erbjuder fritidshemmet en meningsfull fritid?*Vad har Skolinspektionen sett?*

Vid fritidshemmet på Dallidensskolan erbjuds barnen ett varierat utbud av fria aktiviteter. Dagligen har de yngre barnen utöver egen lek möjlighet att rita, leka kurragömma, spela, sy, leka i dockvrån och bygggrummet, leka med kaplastavar och lego. De äldre barnen ritar och spelar olika spel, exempelvis biljard och schack. Fritidshemmet använder sig av naturens växlingar och har en varierad verksamhet utomhus. Barnen beskriver i intervjuer att de gungar, hoppar hage, leker i sandlådan, cyklar, hoppar hopprep, går armgång, åker rutschkana osv. De äldre barnen beskriver bland annat att de spelar fotboll och leker dunken. Det finns mycket lite regelbundna särskilt förberedda planerade aktiviteter på avdelningen för de yngre barnen och nästan inte några alls på avdelningen för de äldre barnen "klubben". Personalen anger att på grund av barngruppernas storlek och begränsade ekonomiska möjligheter gör fritidshemmet endast utflykter i närmiljön. Möjligheterna att dra sig undan för lugn och ro i de ordinarie lokalerna är små men de intervjuade barnen upplever inte att detta är ett problem. Mycket verksamhet förläggs utomhus. Barnen får oftast bestämma om de får vara ute eller inne och vad de vill leka med. Under loven går "klubben" på bio och nyttjar närmiljöns möjligheter. På avdelningen för de yngre barnen tar man det ofta lugnt under loven och riktar in sig på någon aktivitet eftersom det då finns mer sammanhängande tid för aktiviteter. I intervjuerna framkommer att fritidshemmet inte i tillräcklig utsträckning erbjuder aktiviteter som förbereder barnen för att en dag klara sig själva hemma.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

I Dallidensskolans fritidshem finns en uttalad grundsyn hos personalen att barnen ska ges möjlighet till fritid med fria val som komplement till den strukturerade skoldagen. Det saknas dock en tydlig planerad verksamhet under personalens ledning. Barnen har till viss del inflytande över verksamhetens utformning. Barnens inflytande och ansvar ökar i takt med att barnen blir äldre. Verksamheten är anpassad till barnens olika åldrar, mognad och intressen. Få aktiviteter erbjuds dock som förbereder barnen för att på sikt klara sig utanför fritidshemmet. På grund av barngruppernas storlek och begränsade ekonomiska möjligheter inskränks i stor utsträckning aktiviteter som ger kunskaper och erfarenheter om omvärlden till utflykter i närmiljön. Skolinspektionen vill göra rektorn och personal uppmärksam på att det är av vikt att barnen har möjlighet till såväl avkoppling som koncentrerade aktiviteter.

Har verksamhet en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt?*Vad har Skolinspektionen sett?*

Rektorn som är relativt nytilträdad har under året blivit mer och mer involverad i verksamheten i fritidshemmet på grund av praktiska organisatoriska frågor och personallfrågor. För att stödja utvecklingen av verksamhetens innehåll försöker rektorn att delta i planeringsmöten. Vid mötena diskuteras pedagogiska frågor men personalen menar att de hade kunnat komma längre, framförallt när det gäller planering och kvalitetsredovisning. Fritidshemmets personal har totalt två timmars gemensam planering per vecka. Av denna tid använder de en timma för gemensam planering mellan avdelningarna och en timma för avdelningsplanering. Dessutom har fritidspedagogerna enskild planering. En av fritidspedagogerna har ytterligare planeringstid för skolverksamheten. Personalen planerar verksamheten muntligt och det finns inga skriftliga planeringar som barn och föräldrar kan ta del av. Det är ytterst sällan som personalen diskuterar, planerar och utvärderar verksamheten i förhållande till läroplanen och Skolverkets Allmänna råd och kommentarer, Kvalitet i fritidshem. De anser själva att

fritidshemmets planering har varit under all kritik. En av pedagogerna anger att det är först från och med denna termin som han har fått tid för att planera. På "klubben" anser personalen att verksamheten på fritidshemmet inte ska vara så styrd (i förhållande till barnens tid i skolan). Personalen menar att de anpassar verksamheten efter barnens behov och efter antal flickor och pojkar men tar inte systematiskt reda på gruppens och enskilda barns erfarenheter, intressen och behov för att omsätta det i verksamheten. Personalen försöker stimulera barnen att pröva aktiviteter och lekar som de annars inte brukar ägna sig åt. Verksamheten ger barnen stort utrymme för lek och personalen är delaktig i eller stimulerar barnen i deras egen lek. Vidare finns tecken på att personalen fångar upp barnens nyfikenhet eller lust att lära. De tar exempelvis med lappar och kikare vid utflykt till skogen och menar att de entusiasmerar barnen genom att själva vara nyfikna.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

All personal vid Dallidenskolans fritidshem behöver tillsammans med rektorn diskutera hur verksamheten ska kunna utvecklas med de nationella målen och kraven som utgångspunkt. De behöver diskutera och regelbundet utvärdera verksamheten i relation till de nationella målen. Barn och föräldrar bör ges information om verksamhetens uppdrag och planeringen. Personalen inventerar barnens intressen, dock ingen systematisk inventering, och driver verksamheten utifrån detta samtidigt som man också i viss mån försöker stimulera barnen att prova nya aktiviteter. Verksamheten ger stort utrymme för barnens egen lek. Personalen stimulerar och stödjer barnen i leken och försöker i viss mån utmana deras nyfikenhet och lust att lära. Mot bakgrund av detta bedömer Skolinspektionen att fritidshemmet vid Dallidensskolan inte har en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt men att verksamheten ger stort utrymme för barnens egen lek. Rektorn måste därför se till att medvetenheten om de nationella målen och kraven ökar och att verksamhetens utformning får en tydligare pedagogisk avsikt.

Är omsorgen om barnen god?

Vad har Skolinspektionen sett?

Samtliga i personalen anser att de kan erbjuda barnen en god omsorg. Både rektorn och personal anser att de förmår hålla en god uppsikt över barnen både inne och utomhus. Lokalernas utformning gör det svårt för barnen att dra sig undan för vila, lugn och ro. I föräldraintervjuer menar föräldrarna att barnen är trygga i sitt möte med personalen och verksamheten. Observationer visar personal som engagerar sig i barnens lekar, samtalar med dem och tröstar om någon är ledsen. Förhållningssättet är medvetet gott och pedagogerna visar intresse för barnen. Också relationerna mellan barnen är enligt observationer och intervjuer huvudsakligen goda. Värdegrundsarbetet har en lång tradition i såväl fritidshem som skola och personalen upplever att de har förutsättningar för och kompetens att upptäcka och åtgärda kränkningar och konflikter. Personalen uppmuntrar positiva handlingar och ger beröm. De ingriper när något sker som är mindre bra. Hela skolan har storsamling tillsammans kring normer och värden och då följer de upp umgängesreglerna som finns i skolan. Framförallt i samlingar tränas barnen att göra sin röst hörd, att lyssna på andra och följa gemensamma regler. På fritidshemmet använder inte barnen datorerna. Det är en medveten strategi från personalens sida att fritidshemmets verksamhet ska erbjuda en motvikt till det stora användandet av datorer i hemmen.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Skolinspektionen bedömer att tillsynen av och säkerheten för barnen är god vid Dallidenskolans fritidshem. Personalen uppmärksammar barnens fysiska och psykiska välbefinnande även om det på grund av lokalernas utseende finns små möjligheter för barnen att dra sig undan för lugn och ro. Per-

sonalen har positiva och nära relationer till barnen och hjälper barnen att skapa goda kamratrelationer. På fritidshemmet får barnen möjlighet att träna i att göra sin röst hörd, lyssna på andra, kompromissa och ta ansvar.

Tolitaskolans fritidshem

Tolitaskolan är en skola med förskoleklass och årskurserna 1-6 samt fritidshem, Skolan ligger i ett landsbygdsområde två mil utanför Kil. Fritidshemmet har två avdelningar. I fritidshemmets avdelning för barn i åldern 6-7 år finns 24 barn och 1,70 heltidstjänster varav den fritidspedagogen tjänstgör 50 procent i skolan. Tjänsterna är uppdelade på fyra personer. I avdelningen för barn i åldern 8-12 år finns 24 barn och 1,25 heltidstjänster. Även här tjänstgör den fritidspedagogen 50 procent i skolan. Tjänsterna är uppdelade på tre personer. I fritidshemmets två avdelningar arbetar två fritidspedagoger, två förskollärare, en lärare och en personal som saknar utbildning riktad mot verksamhet i fritidshem. Flera av personalen arbetar endast några timmar i fritidshemmet och har sitt huvuduppdrag i någon annan verksamhet. På en av avdelningarna saknas utbildad fritidspedagog två eftermiddagar i veckan. Vid mellanmålstid finns på båda avdelningarna två personal med 16 barn närvarande. Mindre än hälften av barnen har såväl morgon- som eftermiddagsomsorg och vistas inte så stora delar av loven på fritidshemmet. Fritidshemmet har delvis egna lokaler i skolan. Mycket av tiden tillbringas utomhus. Gården är varierad med träd, buskage och allehanda lekredskap. Delar av skolgården är asfalterad och används bland annat för spel, cykling och inlines. Ett skogsområde i skolans närhet används också och det finns även en pulkabacke i anslutning till skolgården.

Erbjuderfritidshemmet en meningsfull fritid?

Vad har Skolinspektionen sett?

Vid fritidshemmet på Tolitaskolan erbjuds barnen en av fritidspedagogerna planerad verksamhet som är varierad med olika fasta aktiviteter olika veckodagar. Onsdagar och torsdagar är aktivitetsdagar då barnen får välja på tre olika aktiviteter (inne/ute). Mycket tid tillbringas ute då utemiljön är mycket god och inbjuder till rörelse och ger möjlighet till varierande aktiviteter. "Vi har väldigt mycket att göra på vår gård" uttrycker barnen. Dagligen har barnen utöver egen lek möjlighet att läsa böcker, rita, spela teater m.m. På fritidshemmet använder inte barnen datorerna. Det är en medveten strategi från personalen att fritidshemmets verksamhet ska erbjuda en motvikt till det stora användandet av datorer i hemmen. Verksamheten för de äldre barnen 9-12 år bedrivs i "klubben". I intervjuer med barnen anser de att de får bestämma ganska lite på avdelningen för de yngre barnen och mycket mer på "klubben". Barnens önskemål beaktas allteftersom vid olika aktiviteter. Det finns en önskelåda där barnen bland annat kan lämna förslag på material som de vill ska köpas in till fritidshemmet. En gång om året genomförs intervjuer med barnen för att ta reda på vad barnen behöver. Personalen anger att de har aktiviteter som förbereder barnen för att på sikt klara sig utanför fritidshemmet. De bjuder bland annat in föreningar så att barnen ska hitta andra former av social gemenskap. Möjligheterna att dra sig undan för lugn och ro i de ordinarie lokalerna är relativt goda och de intervjuade barnen upplever att möjligheterna för detta är större på avdelningen för de yngre barnen. Liksom med övriga aktiviteter är personalen noga med att ge en god pedagogisk verksamhet även under loven och avdelningarna är ofta tillsammans. De åker iväg på utflykt (bil/buss/tåg) till exempel till Karlstad. Ibland träffar de andra fritidshem för gemensamma "tävlingar" eller har olika aktiviteter (årstidsbundna) på hemmaplan.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Barnen i Tolitaskolans fritidshem har delvis inflytande över verksamhetens utformning. Barnens inflytande och ansvar ökar i takt med att barnen blir äldre. Verksamheten är anpassad till barnens olika åldrar, mognad och intressen. Planerade och spontana aktiviteter ger barnen kunskaper om omvärlden, särskilt vad gäller natur och närmiljö. Även under loven är verksamheten stimulerande och tilltalande.

Har verksamheten en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt?

Vad har skolinspektionen sett?

Rektorn uttalar självkritiskt att hon inte är insatt i den dagliga verksamheten men känner till viss del till den övergripande planeringen. Personalen efterlyser en mer delaktig och stödjande ledning och uttalar behov av kompetensutveckling som specifikt riktar sig mot fritidshemmets verksamhet. Personalen upplever att rektor litar väldigt mycket på att personalen klarar sin verksamhet själva. De upplever också att fritidshemmet många gånger kommer i sista hand och att de inte får någon feedback på sitt arbete men att rektor är öppen för initiativ från personalens sida. De efterfrågar ett långsiktigt utvecklingsarbete och menar att det finns kompetens i fritidshemmet, fritidspedagogerna är exempelvis äventyrspedagoger, som inte tas tillvara i utvecklingsarbetet inom hela Tolitaskolan. De intervjuade föräldrarna efterfrågar ett större samarbete mellan skola och fritidshem. Den tilldelade planeringstiden skiftar i hög grad mellan personalen. Framförallt fritidspedagogerna planerar tillsammans och delger i stor utsträckning planeringen till de övriga. Personalens kännedom och tillämpning av de allmänna råden och läroplanen varierar mellan olika personalkategorier. Barnen har tid för fri lek och ibland deltar personalen i lekarna. Personalen anser att det är viktigt att beakta både barns individuella behov och gruppens behov, att vara lyhörd och backa upp samt att erbjuda en varierad verksamhet. Personalen försöker också stimulera barnen att pröva aktiviteter och lekar som de annars inte brukar ägna sig åt. De sätter fram olika typer av material och har många gånger en flexibel planering som förändras under aktivitetens gång. De har också tänkt på att bjuda in föreningar för att ge barnen möjligheter att pröva andra aktiviteter. Däremot finns ingen medveten planering vad gäller arbete för att motverka traditionella könsmonster. Föräldrar får information om vardagsplaneringen via sk tamburkontakt och anslag i kapprummet utan koppling till uppdraget. Föräldrarna bekräftar detta i intervjuer. I arbetet med de fasta valfria aktiviteterna har dock personalen skickat hem information kopplat till målen i läroplanen. Även detta bekräftas av föräldrar.

Vad har skolinspektionen kommit fram till?

Personalen behöver tillsammans diskutera verksamhetens utformning utifrån de behov, intressen och erfarenheter barnen har och utifrån det nationella uppdraget. Det är här viktigt att all personal får kännedom om fritidshemmets nationella uppdrag. Detta förutsätter en schemaläggning av personal som ger möjlighet till gemensam planeringstid och samsyn. Det saknas idag på grund av att flera i personalen arbetar deltid i fritidshemmet och inte har planeringstid i samma utsträckning som heltidsarbetande. Det finns också personal som inte har utbildning eller har sin huvudsakliga tjänstgöring i fritidshemmet. Information till föräldrar om verksamhetens uppdrag och mål kan förbättras. Arbetet för att motverka traditionella könsmonster behöver systematiseras och stärkas. Det pedagogiska ledarskapet är avgörande för att en utveckling ska kunna ske i samtliga nämnda frågor.

Är omsorgen om barnen god?

Vad har Skolinspektionen sett?

Personalen är nöjd med den omsorg de kan ge barnen. Uppsikten över barnen är god och de menar att de inte kan vara med överallt men vill inte begränsa barnen. Barnen leker ofta ute i fem grupperingar. Alla vuxna försöker cirkulera runt och säger att de känner barnen och vet vad de brukar göra eller vara. Barnen är också bra på att hjälpa varandra. Personalen menar att ljudvolymen har höjts rent allmänt och de uppmärksammar därför barnen på att sänka ljudnivån. De är avsiktligt ute mycket för att få en så avstressande miljö som möjligt. De försöker att förbereda barnen i god tid innan aktiviteter för att inte stressa dem. Intervjuade föräldrar uttalar att barnen trivs, att personalen har bra kontroll på barnen och att de är måna om barnens välbefinnande. Barnintervjuer och observationer visar personal som är delaktiga i barnens lekar och som försöker se varje barn. Barnen säger att de vuxna märker om man blir ledsen men som ett barn uttrycker det: "de kan ju inte ha typ tio ögon". Också relationerna mellan barnen är enligt observationer och intervjuer mycket goda både vad gäller ansvarstagande och omtanke. Rektorn anser att personalen är lyhörd och har ett förebyggande förhållningssätt. Enligt observationer varierar dock ett medvetet förhållningssätt och engagemang i kontakten med barnen.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Skolinspektionen bedömer att tillsynen av och säkerheten för barnen är god vid Tolitaskolans fritidshem. Personalen har en god närvarokontroll och uppsikt över barnen och lokaler och utemiljö framstår som säkra. Personalen är mån om att skapa en god fysisk och psykisk miljö för barnen. Personalen har positiva och nära relationer till barnen och hjälper barnen att skapa goda kamratrelationer.

Sannerudskolans fritidshem

Sannerudsskolan är en skola med förskoleklass och årskurserna 1-6 samt fritidshem. Skolan ligger i ett område i Kil med en bebyggelse av såväl hyreshus som villor. I skolan finns 14 procent elever med annat modersmål än svenska. I fritidshemmets avdelning för barn i förskoleklass och årskurs 1 finns 23 barn och 2 heltidstjänster uppdelade på tre personer. I avdelningen för barn i årskurs 1-3 finns 25 barn och 2 heltidstjänster uppdelade på tre personer. I avdelningen för barn i årskurs 3-6 finns 23 barn och 2 heltidstjänster. Vid frukost samarbetar de mellan avdelningarna. Omkring 19 barn i respektive avdelning för de yngre barnen brukar äta mellanmål tillsammans med två personal. I avdelningen för de äldre barnen äter cirka 14 barn mellanmål med två personal. Mindre än hälften av barnen har såväl morgon- som eftermiddagsomsorg och vistas inte så stora delar av loven på fritidshemmet. Avdelningarna för de yngre barnen har egna lokaler i skolan. Avdelningen för de äldre barnen har från och med höstterminen flyttats över till lokaler utanför skolan. Samtliga avdelningar har också tillgång till delar av skolans lokaler. Det finns en stor, ny skolgård. Den upplevs något steril av personalen och de saknar grönsytor för exempelvis odling. Personalen består av fyra fritidspedagoger, en förskollärare, en barnskötare, en lärare och en elevassistent. Läraren och elevassistenten vikarierar för en förskollärare, som är tjänstledig.

Erbjuder fritidshemmet en meningsfull fritid?

Vad har Skolinspektionen sett?

Vid fritidshemmet i Sannerudsskolan erbjuds barnen ett varierat utbud av fria aktiviteter. Tre dagar i veckan erbjuds planerade aktiviteter. I avdelningen för de äldre barnen har barnen mer fria aktiviteter och personalen försöker medvetet väcka barnens intressen för nya aktiviteter. I föräldraintervjuerna framkommer att man i en av avdelningarna inte bryter ett "pärlingsmönster" och att det är viktigt att

personalen går in och ger ny input. Barnen beskriver att de utöver egen lek har möjlighet att måla, leka, spela, pyssla, sy, leka med lego, klä ut sig och leka på loftet. Den skapande verksamheten är i fokus. Barnen beskriver också att de vid utevistelsen leker i klätterställningen, gungar, leker på en klätternväg och cyklar. De spelar även fotboll, bandy och basket.

Barnen får oftast inte bestämma om de ska vara ute eller inne. En personal är alltid ute hos barnen vid utevistelsen. De gör ibland utflykter till närbelägna naturområden. Under loven går man på filmklubb och åker på utflykter. Detta möjliggörs på grund av att barnen varje år har en julbasar som ger inkomster. Det finns för barnen en demokratisk process med exempelvis en förslagslåda där barnen bland annat kan lämna förslag på material som de vill ska köpas till fritidshemmet. Barnens önskemål beaktas allteftersom vid olika aktiviteter. I fritidshemmet för de äldre barnen erbjuder personalen aktiviteter som förbereder barnen för att en dag klara sig själva hemma.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Barnen i Sannerudsskolans fritidshem har till viss del inflytande över verksamhetens utformning. Barnens inflytande och ansvar ökar i takt med att barnen blir äldre. Verksamheten är anpassad till barnens olika åldrar, mognad och intressen. Skolinspektionen bedömer sammantaget att fritidshemmet vid Sannerudsskolan erbjuder barnen en meningsfull fritid.

Har verksamhet en genomtänkt pedagogisk utgångspunkt?

Vad har Skolinspektionen sett?

Rektorn gör flera gånger i veckan spontana besök i fritidshemmet. Hon har möte en gång per vecka med en ledningsgrupp för utveckling av skolan. För närvarande finns ingen representant från fritidshemmet på grund av att det inte går att låta personal gå ifrån verksamheten. Hon skriver veckobrev och protokoll från ledningsgruppen som delges personalen. Rektorn har gett utrymme för planeringstid och deltar i planeringsmöten en timma varje vecka. Personalen arbetar parallellt tillsammans med skolan i utvecklingsfrågor. Samarbetet med skolan är utvecklat och personalen i fritidshemmet har temaplanering 30 minuter varannan vecka, då lärarna går in och avlöser fritidshemmets personal. Personalen har något varierande planeringstid beroende på avdelning och uppdrag. Det mest vanliga är en timmas avdelningsplanering och en timmas egen planering. Personalen i avdelningarna för de yngre barnen grovplanerar verksamheten varje termin och skickar hem den till föräldrarna. På avdelningen för de äldre barnen sker det muntligt och det finns inga skriftliga planeringar som barn och föräldrar kan ta del av. Det är sällan som personalen diskuterar verksamheten i förhållande till läroplanen och Skolverkets Allmänna råd och kommentarer, Kvalitet i fritidshem. Personalen menar att de anpassar verksamheten efter barnens behov och efter antal flickor och pojkar men gör ingen systematisk inventering av erfarenheter, intressen och behov. De uppger också att de i viss mån försöker stimulera barnen att prova nya aktiviteter. Verksamheten ger stort utrymme för barnens egen lek. Personalen stimulerar och stödjer barnen i leken och försöker i viss mån utmana deras nyfikenhet och lust att lära. Verksamheten ger barnen stort utrymme för lek och personalen är delaktig i eller stimulerar barnen i deras egen lek.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Verksamheten vid Sannerudsskolans fritidshem har i stora stycken en pedagogisk utgångspunkt. Personalen behöver dock diskutera hur verksamheten ska kunna utvecklas med de nationella målen och kraven som utgångspunkt. De behöver diskutera och regelbundet utvärdera verksamheten i relation till de nationella målen. Barn och föräldrar bör ges information om verksamhetens uppdrag och

om fritidshemmets planering. Personalen behöver mer systematiskt ta reda på vilka erfarenheter, intressen och behov gruppen och enskilda barn har för att omsätta det i verksamheten.

Är omsorgen om barnen god?

Vad har Skolinspektionen sett?

Rektorn och personal anser att de förmår hålla en god uppsikt över barnen både inne och utomhus. Lokalernas utformning gör att det finns möjlighet för barnen att dra sig undan för vila och lugn och ro. Morgonomsorgen har delats upp i två frukoststunder för att ge en lugn och positiv start på dagen. I intervjuer menar föräldrarna att barnen är trygga i verksamheten. Personalen har i huvudsak ett respektfullt förhållningssätt till barnen. Relationerna mellan barnen är enligt observationer och intervjuer huvudsakligen goda: "Tur att vi har en kompisbänk där man kan sitta och vänta på att man får någon att leka med. De vuxna ser om någon är ledsen och går dit och hjälper till" beskriver ett av barnen i intervjun. Värdegrundsarbetet har en lång tradition i såväl fritidshem som skola och personalen upplever att de har förutsättningar för och kompetens att upptäcka och åtgärda kränkningar och konflikter. Personalen och barn pratar ofta om hur man ska bete sig mot varandra. De ingriper när något sker som är mindre bra. Framförallt i samlingar tränas barnen att göra sin röst hörd, att lyssna på andra och följa gemensamma regler. På fritidshemmet använder inte barnen datorerna. Det är en medveten strategi från personalens sida att fritidshemmets verksamhet ska erbjuda en motvikt till det stora användandet av datorer i hemmen.

Vad har Skolinspektionen kommit fram till?

Skolinspektionen bedömer att tillsynen av och säkerheten för barnen är god vid Sannerudskolans fritidshem. Personalen uppmärksammar barnens fysiska och psykiska välbefinnande. Personalen har i huvudsak positiva och nära relationer till barnen och hjälper barnen att skapa goda kamratrelationer. På fritidshemmet får barnen möjlighet att träna i att göra sin röst hörd, lyssna på andra, kompromissa och ta ansvar.

Skolinspektionens rekommendationer och krav på åtgärder

Fritidshemmets ansvar

Fageråsskolans fritidshem

Fritidshemmet vid Fageråsskolan erbjuder barnen en varierad verksamhet med såväl fria som planerade aktiviteter, som är anpassade till barnens olika åldrar, mognad och intressen. Omsorgen om och tillsynen av barnen är god. Det finns en medveten pedagogisk avsikt med den erbjudna verksamheten som syftar till att utveckla barnen socialt, fysiskt, intellektuellt och emotionellt.

Granskningen har dock uppmärksammat följande utvecklingsområde avseende en meningsfull fritid:

- Barnen i avdelningen för yngre barn behöver få större inflytande och ansvar för verksamhetens utformning.

Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområde avseende en pedagogisk utgångspunkt i verksamheten.

- Arbetet för att motverka traditionella könsmonster behöver systematiseras och stärkas.

Dallidenskolans fritidshem

Fritidshemmet vid Dallidenskolan erbjuder barnen en verksamhet där den fria leken ges stort utrymme. Omsorgen om och tillsynen av barnen är god.

Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområde avseende att erbjuda barnen en meningsfull fritid:

- Personalen behöver erbjuda flera regelbundet särskilt förberedda planerade aktiviteter.
- De äldre barnen behöver förberedas för att klara sig utanför fritidshemmet

Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområden avseende en pedagogisk utgångspunkt för verksamheten:

- All personal som arbetar i fritidshemmet behöver ha kunskap om fritidshemmets nationella uppdrag.
- Personalen behöver systematiskt planera och utvärdera verksamheten i större utsträckning än vad som görs i dag.
- Föräldrarna behöver få information om verksamhetens uppdrag, mål och planering.
- Rektorn för fritidshemmet behöver mer aktivt delta i verksamhetens utveckling.

Tolitaskolans fritidshem

Fritidshemmet vid Tolitaskolan erbjuder barnen en innehållsrik fritid och barnen har en stimulerande utemiljö med möjlighet till varierade aktiviteter. Omsorgen om och tillsynen av barnen är god.

Granskningen har uppmärksammat följande utvecklingsområden avseende en pedagogisk utgångspunkt för verksamheten:

- All personal som arbetar i fritidshemmet behöver ha kännedom om det nationella uppdraget
- Ledningen för fritidshemmet behöver bli mer förtrogen med uppdraget och med den dagliga verksamheten
- Ledningen för fritidshemmet behöver delta mer aktivt i verksamhetens styrning, ledning och utveckling
- Arbetet för att motverka traditionella könsmönster behöver systematiseras och stärkas.
- Föräldrarna behöver få information om verksamhetens uppdrag och mål.

Sannerudsskolans fritidshem

Fritidshemmet vid Sannerudsskolan erbjuder barnen en meningsfull fritid. Omsorgen om och tillsynen av barnen är god. Det finns en medveten avsikt med den erbjudna verksamheten som syftar till att utveckla barnen socialt, fysiskt, intellektuellt och emotionellt.

Granskningen har dock uppmärksammat följande utvecklingsområden avseende en pedagogisk utgångspunkt:

- Personalen behöver i större utsträckning än vad som görs i dag, regelbundet planera och utvärdera verksamheten i förhållande till de nationella mål.
- Föräldrarna behöver få information om fritidshemmets nationella uppdrag och mål samt fritidshemmets planering.
- Personalen behöver mer systematiskt ta reda på vilka erfarenheter, intressen och behov gruppen och enskilda barn har för att omsätta det i verksamheten.

Huvudmannens ansvar

I denna granskning bedöms inte i sig kommunernas styrning och ledning av skolbarnsomsorgen. Inte heller kvalitetsarbetet berörs. Sådana bedömningar har emellertid gjorts i Skolinspektionens regelbundna tillsyn som för Kils del slutfördes i september 2006 (se särskild rapport för Kils kommun dnr 53-2005:3227). Vid den intervju som i denna granskning genomförts med nämndens ordförande och förvaltningschef framgår att de ytterst ansvariga i liten utsträckning får signaler om vad som är fritidshemmets svagheter och problem och att de därmed inte har funnit anledning att agera i förhållande till denna verksamhet. Granskningen av kvaliteten i fyra fritidshem i Kils kommun visar emellertid att det finns variationer mellan fritidshemmen när det gäller pedagogisk medvetenhet och i vilken mån barnen erbjuds en meningsfull och utvecklande fritid. Kommunen har som huvudman ansvar för att alla barn i Kils kommuns fritidshem, oavsett placering, erbjuds en verksamhet av hög och jämn kvalitet.

Uppföljning

Skolinspektionen har inte uppmärksammat några förhållanden som står i direkt strid med författningarna.

Skolinspektionen begär senast den 20 september 2010 en redovisning från Kils kommun. Av redovisningen ska framgå vilka utvecklingsinsatser som gjorts för att komma till rätta med de kvalitetsbrister som konstaterats. Insatserna ska redovisas per fritidshem. Redovisningen ska sändas till Skolinspektionen i Göteborg, Kungsgatan 20, 411 19 Göteborg.

På Skolinspektionens vägnar

Björn Persson
Avdelningschef

Marita Schiller Helander
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också deltagit enhetschefen Peter Ekborg samt undervisningsråden Helene Roslund och Ebba Svartz.